

проведення негласних слідчих розшукових дій, застосування слідчого та можливість ознайомлення його з окремими елементами оперативної діяльності. По-третє, визначити статус слідчого під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій та встановити гарантії прав та обов'язків учасників кримінального провадження.

Одержано 21.11.2017

УДК 343.125

Наталя Валеріївна ПАВЛОВА,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри криміналістики,

судової медицини та психіатрії Дніпропетровського

державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ТЕРМІНІВ ПРИ ЗАТРИМАННІ

Затримання без ухвали про дозвіл на затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення регулюється у таких нормах: законне затримання (ст. 207 КПК) та затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК). Перше може реалізовуватися будь-якою особою при наявності підстав, визначених статтею 207 КПК [1]. Друге виключення, це затримання особи за підозрою у вчиненні злочину уповноваженою на те службовою особою у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, у тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Таке формулювання позбавляє можливості затримати без ухвали слідчого судді, суду особу, яка вчинила кримінальне правопорушення і була викрита у його вчиненні після проведення ряду слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки був відсутній факт затримання під час вчинення злочину, або безпосередньо після його вчинення.

Звідси виникає питання щодо з'ясування терміну «безпосередньо після вчинення злочину». Виходячи із процесуальних умов стає очевидним, що, затримуючи особу на підставі ст. 208 КПК України, слід виходити з того часу, який пройшов після вчинення злочину. Проте, вказана норма не надає відповіді, саме скільки повинно пройти часу для того, щоб можна було особу затримувати без ухвали слідчого судді. Не надає прямої відповіді на це питання й стаття 5 Конвенції про захист прав і основоположних свобод, яка визначає право на свободу та особисту недоторканість кожної особи [2].

Конвенція, по суті, відсилає до національного законодавства і встановлює обов'язок забезпечувати дотримання правових та процесуальних норм законодавства тієї держави, органи якої в силу своїх службових обов'язків обмежують свободу пересування певних осіб. Водночас, Конвенція вимагає, щоб будь-яке позбавлення свободи відповідало меті статті 5, яка полягає в захисті людини від протиправних дій.

Після набрання чинності в Україні Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод проблеми забезпечення права на свободу та особисту недоторканність й досі залишаються актуальними, сам же Європейський Суд з прав людини визначив їх «як такі, що постійно констатуються Судом у справах проти України» [4]. Так, станом на 31 грудня 2014 року ЄСПЛ було винесено 203 рішення за статтею 5 Конвенції [3]. Стаття 5 гарантує право на свободу та особисту недоторканність, а тому є ключовим елементом захисту прав особи. Якщо спиратися на практику Європейського суду з прав людини, то в ній максимально допустимий час у розумінні терміну «безпосередньо» не повинен перевищувати 4–6 годин. В КПК України необхідно було б також зробити уточнення часу, оскільки цей фактор може відігравати вирішальну роль у суді при визнанні законною процедуру затримання. Тлумачення терміну «безпосередньо» на власний розсуд може призвести до того, що затримання проводитиметься без ухвали слідчого судді у той час, коли ця ухвала є необхідною.

Враховуючи, що практика Європейського суду з прав людини є вирішальною і на неї спираються суди при вирішенні спірних законодавчих питань, за основу можна взяти максимально допустимий час у розумінні терміну «безпосередньо» – 6 годин. З метою вирішення даного питання необхідно було би викласти пункт 2 частини 1 статті 208 КПК України у такій редакції: «якщо безпосередньо після вчинення злочину, але не пізніше 6 годин очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин».

Затримання особи нарівні зі слідчим та прокурором має право здійснювати і такий учасник кримінального процесу, як уповноважена службова особа. Проте, у ст. 3 КПК законодавець не розтлумачує, хто саме відноситься до уповноваженої службової особи, та не визначає чітко її права і обов'язки. А якщо права та обов'язки учасника кримінального судочинства чітко не визначено, то, за певних умов, це може призвести до зловживань та порушення прав інших його учасників. Тому необхідно у нормах КПК надати відповідне тлумачення і чітко визначити права та обов'язки такого учасника процесу.

Для того, щоб факт обмеження свободи пересування особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, відповідав процедурі законного затримання уповноваженою службовою особою, необхідно у КПК чітко відобразити, хто саме може здійснювати таке затримання.

Виходячи з норм КПК, таке затримання можуть здійснювати оперативні підрозділи, перелік яких визначений у статті 41 КПК, а саме: оперативні підрозділи органів Національної поліції, оперативні підрозділи органів безпеки, оперативні підрозділи Національного антикорупційного бюро України, оперативні підрозділи Державного бюро розслідувань, оперативні підрозділи органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, оперативні підрозділи органів Державної кримінально-виконавчої служби України, оперативні підрозділи органів Державної прикордонної служби України, підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України.

Згідно частині 2 статті 18. Закону України «Про Національну поліцію України» «поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції». Згідно статті 37 цього ж закону «поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України».

Виходячи з цього, у статті 208 КПК слід конкретизувати термін «уповноважена службова особа» і замість нього зазначити перелік конкретних осіб, які уповноважені без ухвали слідчого судді, суду затримувати особу, яка підозрюється у вчиненні злочину. З метою вирішення даного питання необхідно було би викласти частину 1 статті 208 КПК викласти у такій редакції: «співробітники оперативних підрозділів, перелік яких визначений статтею 41 цього Кодексу, та інші службові особи, які уповноважені затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Законом України «Про Національну поліцію», мають право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину...»

Вказані зміни дозволять відокремити законне затримання будь-якою особою (ст. 207 КПК) та затримання саме уповноваженою

службовою особою (ст. 208 КПК) та запобігатимуть виникненню питань в суді щодо правильності визначення процесуального порядку затримання та допустимості доказів, отриманих під час його застосування.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 22.10.2017).

2. Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4.11.1950 року (із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу № 11) // Збірка договорів Ради Європи. Київ, 2000. 656 с.

3. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : наук.-метод. посіб. для суддів. 2-ге вид., випр. і допов. Київ, 2015. 208 с.

4. Рішення Європейського суду з прав людини (справа «Харченко проти України») : від 10.02.2011 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_662 (дата звернення: 22.10.2017).

Одержано 21.11.2017

УДК 343.982.33

Сергій Володимирович ПЕНЬКОВ,

кандидат юридичних наук,

перший заступник начальника Головного управління

Державної фіскальної служби у Дніпропетровській області

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сьогодні більшість країн світу перебувають у стадії переходу до нової фази свого розвитку – інформаційного суспільства, основою якого стане глобальна інформаційна інфраструктура. Останніми роками стратегічний курс України спрямований на інтеграцію з Європейським Союзом на входження країни в світовий інформаційний простір, задля чого створення і розвиток інфраструктури зв'язку та інформатизації у всіх галузях держави набуває суттєвого значення.

Останнім часом в Україні спостерігається інтенсивне впровадження сучасних інформаційних технологій в діяльність правоохоронних органів. Постійно створюються та вдосконалюються відомчі та міжвідомчі комп'ютерні інформаційні системи правоохоронних органів.

У рамках створення та поступового реформування Національної поліції України (далі – НПУ), інформаційне забезпечення ОРД є складовою частиною інформатизації органів та підрозділів НПУ, що являється невід'ємною частиною інформаційної системи України.